

ORUŽANE SNAGE ŠPANIJE

Interesovanje vanjskog sveta za događaje i život Španije uopšte, a posebno za njenu armiju i policiju, glavne stubove vladajućeg režima, ne predstavlja novinu; međutim, ono je znatno pojačano po završetku drugog svetskog rata.

Poznato je da su se sadašnje — brojno jake, moderno naoružane, kompletno opremljene i vladajućem režimu potpuno odane — španske oružane snage razvile od nekadašnje Frankove armije, formirane od pobunjeničkih jedinica republikanske vojske u španskom Maroku 1936. god. Njoj su se kasnije priključili delovi, grupe i pojedinci iz drugih jedinica sa nacionalne teritorije. Rekrutovano je i novo ljudstvo, tako da je krajem građanskog rata Frankova armija imala oko milion vojnika.

Zahvaljujući neprekidnoj brizi i nastojanjima svog vrhovnog komandanta, generalisimusa Franka, obilnoj i svakovrsnoj pomoći SAD i još nekih zapadnih zemalja, kao i mnogobrojnim drugim zakonomernim i uticajnim faktorima, španska armija je za protekle tri decenije, pogotovu u toku poslednjih desetak godina, izrasla u savremenu vojnu silu koja se danas može upoređivati sa mnogim takozvanim armijama „II reda” u Evropi.

Doktrinarni stavovi i gledišta SAD i Francuske na vrste rata i mogućnosti njihovog izbijanja poslužili su Špancima kao neobavezan obrazac za kreiranje sopstvenih stavova, koji najbolje odgovaraju njihovim specifičnim uslovima, potrebama i realnim mogućnostima. Sadašnje španske zvanične strategijske vojnopolitičke koncepcije prihvataju verovatnoću da u savremenim uslovima mogu naći primenu:

- a) opšti nuklearni rat, uz potrebu svih raspoloživih borbenih sredstava;
- b) opšti rat sa ograničenom upotrebom nuklearnih borbenih sredstava;
- c) klasičan rat sa ograničenim ciljem;
- d) revolucionaran rat.

Prve dve vrste rata, kao njegove najteže oblike, Španci smatraju manje verovatnim, dok druge dve, s obzirom na to da se u praksi već pune dve decenije vode širom sveta (sa težištem na azijskom i afričkom kontinentu) sasvim mogućim. Zvanično Španci stoje na sta-

novištju da postoje mogućnosti da i njihova zemlja (uključujući kolonije i posede u Africi) bude suočena sa takvim vrstama rata i da zbog toga moraju biti potpuno spremni kako bi im se mogli uspešno suprotstaviti.

Tom osnovnom cilju prilagođena je opšta struktura armije, njena mirnodopska i ratna jačina, lokacija i raspored, sistem mobilizacije i popune, kao i njena organizacija i formacija, naoružanje i oprema, sistem obuke i priprema teritorije za rat, uključujući i celokupnu infrastrukturu, koja je, pored ostalog, prilagođena i potrebama američkih trupa stacioniranih u Španiji.

STRUKTURA I JAČINA ARMIJE

Današnju špansku armiju, slično većini armija u svetu, sačinjavaju tri već poznata vida — kopnena vojska, ratno vazduhoplovstvo i ratna mornarica. Ova armija u svom sastavu nema nuklearnog faktora, niti se u sadašnjoj konstelaciji snaga u svetu (posebno u Evropi) može u dogledno vreme, realno gledajući, to očekivati. Međutim, i pored tog „nedostatka”, španska armija je dosta snažna — što se može potkrepiti mnogobrojnim pokazateljima.

Površina zemlje u km ²	Stanovništvo u milionima	Ljudstvo pod oružjem			% u odnosu na broj stanovništva
		armija	policija	svoga	
504.748	32,7	290.000	250.000	540.000	1—1,8

Španija ima izrazito brojne i savremeno opremljene policijske (žandarmerijske) snage. Posebna pažnja u razvoju policijskih snaga posvećena je njihovom elitnom delu — Civilnoj gardi (Guardia Civil), koja u svom sastavu ima oko 80 hiljada ljudi ili jednu trećinu svih policijskih efektiva.

U okviru španske armije kopnena vojska suvereno dominira nad ratnim vazduhoplovstvom i ratnom mornaricom, uz tendenciju da taj primat zadrži i dalje. Raspolaze sa preko 210 hiljada ljudi ili 72,6% od ukupnog broja ljudi u armiji. Organizovana je u 5 divizija, 15 brigada i veći broj drugih manjih jedinica. Najveći broj vojnika služi vojni rok u jedinicama dislociranim na nacionalnoj teritoriji, oko 26 hiljada, u jedinicama raspoređenim po španskim kolonijama i posedima u Africi, 6 hiljada na Balearskim i oko 8 hiljada na Kanarskim ostrvima. U jedinicama kopnene vojske ima oko 500 tenkova i drugih oklopnih borbenih vozila, kao i znatan broj topova različitog kalibra.

Španija je pomorska i kolonijalna zemlja; ta činjenica je, pored ostalih uticajnih faktora, uslovlila da ona raspolaze relativno jakom ratnom mornaricom, koja se u opštoj strukturi armije (što je redak slučaj) nalazi na drugom mestu; ovo mesto joj je rezervisano i u tekucem dugoročnom planu razvoja. Raspolaze sa 45 hiljada ljudi ili 15,6% od ukupnog brojnog stanja armije. U taj broj uračunato je i oko 10 hiljada vojnika u sastavu mornaričke pešadije. Ratna mornarica ima

preko 150 različitih ratnih brodova, od kojih je posebno važno istaći: 1 laki nosač helikoptera, 1 krstaricu, 4 podmornice i 8 razarača. U mornaričkoj avijaciji ima oko 60 helikoptera.

Ratno vazduhoplovstvo, kao treći vid po redu, teži da ukorak prati ratnu mornaricu, mada se još uvek nalazi korak pozadi nje. To ne znači da je vazduhoplovni vid zapostavljen na račun kopnene vojske i ratne mornarice, već da su konkretne potrebe i usvojene vojno-političke koncepcije Španije uslovile takvu podelu i svrstavanje vidova unutar armije. Po brojnom stanju ratno vazduhoplovstvo je najmanji vid — 35 hiljada ljudi ili 11,8%. Opremljeno je sa: 200 borbenih aviona američke proizvodnje (F-86F, F-104G, He-111 i drugi), 150 transportnih aviona i nekoliko vingova različitih aviona za obuku.

Špansko ratno vazduhoplovstvo, kao i ratna mornarica, u odnosu na mesto, zadatak i realne mogućnosti američkih oružanih snaga u Evropi, posebno na Mediteranu, imaju više lokalni karakter i periferu ulogu.

Španska armija je, uostalom kao i cela zemlja, prošla kroz dve po svemu različite faze razvoja; svaka od njih je ostavila poseban odraz na opštu fizionomiju, stanje i mogućnosti ove armije. Osnovna karakteristika prve faze razvoja, koja je trajala 15 godina (od 1939. do 1953. godine), manifestovala se u njenoj u to doba izrazitoj zaostalosti u odnosu na većinu drugih armija u Evropi, s jedne, i gotovo potpunju izolaciji od njih, s druge strane. Druga ili sadašnja faza razvoja, koja već traje punih 15 godina, daje sasvim suprotne rezultate od prethodne. Poslednjih nekoliko godina intenzivnije se razvija armija u celini, posebno na planu realizovanja osnovnih ciljeva njene modernizacije i reorganizacije. Tekuća reorganizacija oružanih snaga (peta po redu od kraja građanskog rata, ali prva koja zaista donosi radikalne izmene i novine), zacrtana je dugoročnim planom razvoja u periodu od 1966. do 1974. godine, sa težištem na kopnenoj vojsci, mada ni ostali vidovi oružane sile nisu zanemareni. Osnovna karakteristika tog plana sastoji se u traženju najboljih rešenja postavljenih zadataka — u skladu sa realnim finansijskim i materijalnim mogućnostima zemlje.

TROŠKOVI ZA ODRŽAVANJE ARMIJE

Iz dosadašnje prakse mnogih zemalja poznato je da tekuće održavanje brojno jakih armija, njihove dosta česte (celovite ili delimične) reorganizacije i neprekidna težnja za modernizacijom i usavršavanjem zahtevaju velika materijalna i finansijska sredstva. Međutim, ovo ne važi u potpunosti za Španiju, iako ona već punih 30 godina stalno održava relativno visoko brojno stanje svojih oružanih snaga, kao i izrazito jake policijske snage.

U prvoj fazi razvoja oružanih snaga, usled potpune izolacije zemlje i armije, praktično se gotovo ništa nije učinilo na planu njene modernizacije. Iz inostranstva se nije moglo lako nabaviti potrebno naružanje, oprema, municija i druge potrebe, a odgovarajućih industrijskih kapaciteta u zemlji u to vreme nije bilo.

Ni u drugoj, mnogo značajnijoj fazi razvoja uloženi naponi i materijalno-finansijska sredstva nisu bili u skladu sa postignutim re-

žultatima u reorganizaciji i modernizaciji armije i njene prve „pratilje“ — policije. Radi se, naime, o tome da su dobar deo izdataka za potrebe španskih oružanih snaga pokrivali Amerikanci u vidu vojne pomoći (koju im daju već punih 15 godina). Ta pomoć je samo za prvih 10 godina iznosila preko 2 milijarde dolara, a njen udeo je i danas značajan u ukupnoj sumi vojnih rashoda Španije.

Vojni budžet za fiskalnu 1969/70. god. (bez troškova za policiju) predviđen je u visini od 577 miliona dolara, što čini oko 2,40/0 od ukupne sume bruto nacionalnog dohotka. U tih 577 miliona dolara nisu uračunata sredstva američke vojne pomoći za tu godinu jer, navodno, još nisu fiksirana. Udeo SAD u vojnom budžetu Španije u međusobnoj je zavisnosti sa postojećim ugovorom o korišćenju vojnih baza na španskoj teritoriji.

STRANE TRUPE U ŠPANIJI

Španija je jedna od šest evropskih zemalja koja već više godina ima strane trupe na svojoj teritoriji. Reč je o delovima oružanih snaga SAD (oko 10 hiljada vojnika), koje sačinjavaju jedna vazduhoplovna armija i neke druge vazduhoplovne i pomorske komande, jedinice i ustanove. U Španiji se već nekoliko godina nalaze i neki manji delovi zapadnonemačkog Bundesvera (nešto hiljadu ljudi).

Na bazi klauzula prvog posleratnog ugovora o ekonomskoj i vojnoj pomoći, odnosno o izgradnji nekoliko vojnih baza, potpisanom 1953. god. (prvi put obnovljenom 1963.) između SAD i Španije, Amerikanci su, kao što je poznato, potpuno izgradili tri velike vazduhoplovne baze na španskoj teritoriji — u blizini Madrida, Sevilje i Saragose, kao i jednu bazu za održavanje i snabdevanje. Sve su ove baze namenjene delovima američke strategijske i taktičke avijacije na evropskom ratištu. Izgradili su i jednu pomorsku bazu (luka Rota u zalivu Kadis) za potrebe svoje 6. flote i podmornica na nuklearni pogon.

Zapadni Nemci su pre nekoliko godina izgradili na španskoj teritoriji jednu vazduhoplovnu bazu (Beja) za potrebe svoje armije.

Svetsku javnost svakako interesuje da li, pored stranih vojnika, na tlu Španije ima i tuđeg nuklearnog oružja? Poznato je da Amerikanci u Evropi imaju oko 7 hiljada nuklearnih bojnih glava razne jačine i namene. Realno je pretpostaviti da se jedan deo od toga nalazi i u Španiji, ali — razume se — isključivo u rukama Amerikanaca.

Pukovnik
Ciro SIKAVICA

LITERATURA:

- The Military Balance*, 1969—1970. god.;
- The Jane's Fighting Ships*, 1969—1970. god.;
- Military Review*, 1969. god.;
- Statistički godišnjak Jugoslavije* za 1969. god.;
- Agencijske i novinske vesti od januara 1970. god. naovamo.

VOJNI GLASNIK br. 5/1970.

Potpukovnik Miodrag Mirković: *Glavna zaprečna vatra i odbijanje juriša*
Potpukovnik Slavko Cuijić: *Taktičko-stručne vežbe jedinica veze*
Potpukovnik Đuro Tomašević: *Priprema diviziona i baterije u protiv-desantnoj odbrani*

Pitomac vod. I kl. Milan Ivković: *Neka iskustva o mestu i ulozi mladog starešine u jedinici*

Pukovnik Radun Janković: *Obuka štabova NO i jedinica teritorijalne odbrane*

Pored ovoga, *Vojni glasnik* u ovom broju donosi priloge za rubrike „Iskustva iz NOR”, „Sa stranica istorije”, „Iz inostranih armija”, „Prikazi knjiga”, „Velika otkrića”, „Nastavni filmovi” i „Proverite vaše znanje”.

GLASNIK RV I PVO br. 2/1970.

General-major Stevan Roglić: *Opšta organizacija teritorijalne PVO*
Pukovnik Vaso Radulović: *Za snažnu i efikasnu PDO aerodroma*
Kap. I kl. Anton Turkalj: *Prilagodavanje zemaljske opreme većoj operativnoj pokretljivosti*

Potpukovnik Miomir Ivanović: *Talas obaveštavanja i radarsko obezbeđenje borbenih dejstava jedinica LA i PAR*

Potpukovnik Boris Koščak: *Eksperimentalno ispitivanje programirane nastave u elektronskoj učionici u Vazduhoplovnoj vojnoj akademiji*

Pored ovoga, *Glasnik RV i PVO* donosi u ovom broju i rubrike „Iz stranih RV i PVO”, „Novosti”, „Izvodi iz sadržaja vojnih časopisa” i „Bibliografski podaci”.

MORNARIČKI GLASNIK br. 2/1970.

Viceadmiral Branko Mamula: *Teritorijalna odbrana na jadranskom pomorskom vojištu*

Major Branko Nešić: *Mogućnosti obalske artiljerije u odbijanju napada desantno-jurišnih sredstava*

Kap. b. broda Frane Aničić: *Mogući oblici organizacije protivminske odbrane*

Kap. korvete Martin Matošević: *Protivpodmornička podmornica u sistemu protivpodmorničke odbrane*

Kap. b. broda Rade Stijelja: *Okeanografija dobija sve veći značaj u ratnoj mornarici*

Kap. b. broda Anđelko Kalpić: *Na Sredozemlju sve snažnije pomorske snage*

Pored ovoga, *Mornarički glasnik* donosi i rubrike „Iz naše pomorske prošlosti”, „Odzivi i diskusije”, „Pomorska literatura”, „Nauka i tehnika”, „Vesti i novosti” i „Bibliografija”.

ODBRANA I ZAŠTITA br. 2/1970.

Civilna zaštita u miru i u ratu (diskusija)

Dr A. Anđelski: *Plan za intervenciju civilne zaštite u katastrofama*

Dr V. Gozze-Gučetić: *Ratni i razvojni planovi*

D. Lovrić: *Kako realizovati novi nastavni program osnova narodne odbrane*

Ing. R. Ivić: *Jedno mišljenje o nekim inostranim koncepcijama o skloništimama*

Dr A. Anđelski: *Minimum obaveznih sredstava za ličnu i kolektivnu zaštitu*

M. Georgijevski: *Stambena preduzeća i civilna zaštita*

Pored drugih interesantnih priloga, *Odbrana i zaštita* u ovom broju donosi i rubrike „Naša praksa”, „Dokumenti iz NOR-a”, „Inostrana iskustva” i „Prikazi — bibliografija”.